

Avrupa Birliği Uyumlaştırılmış İşyeri ve Tüketici Anketleri Ortak Programına Uyumlu Tüketici Eğilim Anketi ve Tüketici Güven Endeksi

Tüketici eğilim anketleri ile tüketicilerin, kişisel mali durum, genel ekonomik durum, harcama ve tasarruf eğilimleri gibi konulardaki mevcut durum değerlendirmeleri, beklentileri ve eğilimleri ölçülmekte, anket sonuçlarından yararlanılarak tüketici güven endeksi hesaplanmaktadır.

Tüketici güven endeksi, Türkiye İstatistik Kurumu ve Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası işbirliği çerçevesinde 2003 yılından itibaren Hanehalkı İşgücü Anketi'ne ekli aylık tüketici eğilim anketi sonuçlarına göre hesaplanmış ve 2004 yılından itibaren aylık olarak yayımlanmıştır.

Tüketici eğilim anketinin Hanehalkı İşgücü Anketi'ne ekli uygulamasının Avrupa Birliği Uyumlaştırılmış İşyerleri ve Tüketici Anketleri Programı'ndan farklılıklar göstermesi bu konuda bağımsız bir araştırma yapılmasını gerekli kılmıştır.

Avrupa Birliği programına tam uyumlu uygulama;

- i. Anket uygulama birimi,
- ii. Anket soruları ve sorularda karşılaştırma yapılan dönem,
- iii. Endeksin hesaplandığı sorular,
- iv. Örnekleme yöntemi,
- v. Endeks yayımlama tarihinde değişiklikler içermektedir.

Bağımsız uygulama, 2012 yılı Ocak ayından itibaren, Hanehalkı İşgücü Anketi'ne ekli uygulama ile eşzamanlı olarak yürütülmeye başlanmış, 2013 yılı Ocak ayında Hanehalkı İşgücü Anketi'ne ekli olarak uygulanmasına son verilmiştir.

Bağımsız Anket Uygulaması Kapsamında Yapılan Değerşiklikler

Tüketicilerin kişisel mali durumlarını, genel ekonomi hakkında mevcut durum değerlendirmelerini ve gelecek dönem beklentilerini ölçen, harcama ve tasarruf eğilimlerini ortaya çıkaran, Avrupa Birliği'ne uyumlaştırılmış tüketici eğilim anketi 18 sorudan oluşmaktadır. Seçilmiş soru bazında endekslerden hesaplanan tüketici güven endeksi, Avrupa Birliği programına uyumlu olarak oluşturulmuştur.

Önceki uygulamada anket, hanede bulunan 15 ve daha yukarı yaştaki işgücüne dahil tüm fertlere uygulanırken, 2012 yılından itibaren 16 ve daha yukarı yaşta olup veri giriş programı tarafından tesadüfi seçilen bir ferde anket uygulanmaktadır. Ferdin işgücüne dahil olma şartı ortadan kaldırılmıştır.

Hesaplamada temel alınan sorularda değerlendirilen dönemler de farklılıklar göstermektedir. Önceki uygulamada tüketici güven endeksi kapsamında yer alan alt endekslerde 3 ay, 6 ay ve mevcut döneme göre değerlendirmeler ve beklentiler sorulmakta iken, Avrupa Birliği'ne uyumlaştırılmış ankette beklentiler 12 aylık dönemler için sorgulanmaktadır.

Önceki uygulamada tüketici güven endeksi 5 alt endeks dikkate alınarak hesaplanırken, 2012 yılından itibaren hesaplamalar 4 alt endeks dikkate alınarak yapılmaktadır.

2004-2012 yılları arasındaki uygulamada;

1. Satın alma gücü (Mevcut dönemin 6 ay öncesine göre)
2. Satın alma gücü beklentisi (Gelecek 6 aylık dönemde)
3. Genel ekonomik durum beklentisi (Gelecek 3 aylık dönemde)
4. İş bulma olanakları beklentisi (Gelecek 6 aylık dönemde)
5. Mevcut dönemin buzdolabı, TV, mobilya gibi dayanıklı tüketim malı satın almak için uygunluğu

alt endekslerinden genel endeks hesaplanmıştır.

2012 yılından itibaren yürütülen uygulamada ise;

1. Hanenin maddi durumu beklentisi (Gelecek 12 aylık dönemde)
2. Genel ekonomik durum beklentisi (Gelecek 12 aylık dönemde)
3. İşsiz sayısı beklentisi (Gelecek 12 aylık dönemde)
4. Tasarruf etme ihtimali (Gelecek 12 aylık

dönemde) alt endekslerinden hesaplanmaktadır.

Kapsanan farklı alt endekslere bağlı olarak önceki endeks değerleri ile Avrupa Birliği'ne uyumlu endeks değerleri karşılaştırıldığında, ortalama %15 düzeyinde fark dikkat çekmektedir. Önceki uygulamaya göre 2012 Aralık ayında tüketici güven endeksi 89 iken Avrupa Birliği uyumlu uygulamada bu değer 73,6 olmuştur.

Düzyer kayması aşağıdaki nedenlere bağlı olarak ortaya çıkabilmektedir;

- Bağımsız anket iktisaden faal olmayan fertlere de uygulanmaktadır.
- Önceki endekste kapsanmamış, Avrupa Birliği'ne uyumlu endeksin kapsamına giren "Gelecek 12 ayda tasarruf edebilme ihtimali" sorusuna olumlu beyanda bulunanların oranı oldukça düşüktür.
- Önceki endekste kapsanmış, oldukça yüksek endeks değerlerine sahip "mevcut dönemin dayanıklı tüketim malı satın almak için uygunluğu" alt endeks sorusu Avrupa Birliği'ne uyumlu endeksin kapsamında yer almamaktadır.
- Avrupa Birliği ile uyumlu endeksin alt endekslerinden biri olan ve Aralık 2012 ayında 22,9 değerini alan "tasarruf edebilme ihtimali endeksi" önceki endeks kapsamında bulunmamaktadır.

Avrupa Birliği'ne uyumlulaştırılmış uygulamada endeksin hesaplama ve değerlendirme yönteminde herhangi bir değişiklik yapılmamıştır. Soru bazında endeksler, Avrupa Birliği'nin kullandığı denge yöntemine göre hesaplanmaktadır. Denge yönteminde, toplam cevap verenlerin içerisinde pozitif ve negatif cevap verenlerin yüzdelerinin farkına 100 eklenerek, her bir soru için ayrı yayılma endeksi oluşturulmaktadır. Tüketici güven endeksi, endeksi oluşturan sorular bazında yayılma endekslerinin aritmetik

ortalaması alınarak hesaplanmaktadır.

Endeks 0-200 aralığında değerlendirilmektedir. Tüketici güven endeksi'nin 100'den büyük olması tüketici güveninde iyimser durum, 100'den küçük olması tüketici güveninde kötümser durum olduğunu göstermektedir.

Örnekleme yöntemi

Avrupa Birliği'ne uyumlulaştırılmış uygulamada tabakalı üç aşamalı küme örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Birinci aşama adreslerden oluşan kümelerden, ikinci aşama ise örneğe çıkan her kümeden sistematik olarak seçilen hanehalklarından oluşmaktadır. Son aşamada ise veri giriş programı tarafından hanede bulunan 16+ yaşta bulunan fertler arasından haneyi temsil edecek bir fert tesadüfi olarak seçilmektedir. Önceki uygulamada iki aşamalı tabakalı küme örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Örneğe çıkan hanehalklarındaki 15+ yaşta her ferde anket uygulanmıştır.

Örneklem büyüklüğü

Araştırma, Türkiye toplam tahmini verebilecek şekilde aylık olarak tasarlanmıştır. 2012 yılında anket, aylık 3 588 ferde uygulanmıştır. 2014 yılı Nisan ayından itibaren ise anket aylık 4 884 hane ile gerçekleştirilmektedir. Hanehalkı İşgücü Anketine ekli önceki uygulamada ise aylık ortalama 8000 fert ile anket gerçekleştirilmiştir.

Endeks yayımlama tarihi

2013 yılına kadar tüketici güven endeksi referans aydan bir sonraki ayın 15'ini takip eden ilk iş gününde Haber Bülteni ile açıklanmıştır. Ocak 2013 -Nisan 2015 tarihleri arasında referans ayın son haftası yayımlanan anket sonuçları Mayıs 2015 tarihinden bu yana referans ayın üçüncü haftasında açıklanmaktadır.

2004-2011 Dönemine İlişkin Genel Endeksin Geriye Çekilmesi

Avrupa Birliği Uyumlulaştırılmış İşyerleri ve Tüketici Anketleri Programına uyumlu tüketici güven endeksi 2012 yılı ve 2013 Ocak ayı için bağımsız tüketici eğilim anketi sonuçları kullanılarak hesaplanmıştır. Ancak 2012 yılında önceki seri ve yeni seri arasında düzey kayması gözlemlenmiştir. Düzey kaymasına neden olan unsur, temel alınan soruların değişikliği olduğu için, mikro bazda yapılacak bir geri çekmenin anlamlı olmayacağı sonucuna varılmıştır. Gerek Avrupa Birliği gerekse IMF el kitapları ve rehberlerinde referans verilen modele dayalı makro yaklaşımla geriye çekme yönteminin uygulanması benimsenmiştir. Modele dayalı yaklaşım olarak Reg-ARIMA modeli temel alınmıştır. Bu yaklaşım kapsamında, istatistiklerdeki tanım, kavram ve sınıflama değişikliklerinin neden olduğu serideki trend ve varsa mevsimsel kırılmalar düzeltilmiştir. Böylece Avrupa Birliği tanımına uygun, geriye doğru çekilmiş seri 2004-2011 dönemi için elde edilmiştir.